

Harrie en Nel Franken

Youp' Nannette

bourrées uit de Berry

Bergeyk, 1996

Harrie en Nel Franken

Youp' Nannette

bourrées uit de Berry

Bergeyk, 1996

Amis, si vous passez un beau jour en Berry
Venez faire connaissance de nos gâs et nos filles.
Ils vous feront danser les danses du pays
La gigue, la bourrée et aussi le quadrille

Camille Touraine

Stichting Ut Muziek
Weebosch 133, 5571 NG Bergeyk
© Harrie & Nel Franken, Bergeyk 1996
ISBN

Inhoud

De bourrée

omschrijving en geschiedenis	1
de melodie	3

De bourrée in de Berry

de bourrée pas en de bourrée figures	4
avant-deux droit	5
avant-deux tourné	5
avant-deux épingle	6
croisement	6
carrement	7
pivot	7
retour pivot	7
balancer	7
alterné	7
de bourrée vormen	8
opstellingen	8
stijl en houding	9
instrumenten	10
geraadpleegde literatuur	10

Dansen

1 bourrée des Dindes	13
2 bourrée croisée	13
3 bourrée de la Brande d'Ardentes	14
4 bourrée de La Châtre	15
5 bourrée droite	15
6 bourrée en V (droite d'Issoudun)	16
7 bourrée des jeunes	17
8 bourrée mussée	17
9 bourrée de Sarzay	18
10 bourrée d'Oulches	18
11 bourrée à trois de La Chapelotte	19
12 bourrée à huit	20
13 bourrée des grandes poteries	22
14 bourrée des conscrits	23
15 bourrée valsée d'Issoudun	24
16 bourrée pastourelle	25
17 bourrée droite de Reuilly	26
18 bourrée chaînée de Rivarennas	27

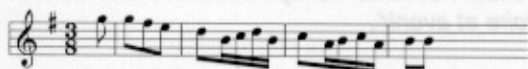
De bourrée

Omschrijving en geschiedenis

Volgens Michel Brenet (*Dictionnaire pratique et historique de la musique*, Paris 1926) is de bourrée een oude Franse dans, die populair gebleven is in het centrum van Frankrijk. Hij komt voor in twee vormen:

- De binaire of tweedelige vorm (twee tellen per maat), zoals hij bekend is bij de oude meesters uit de XVIIe en XVIIIe eeuw die hem in hun suites opnamen.
- De ternaire of driedelige vorm (drie tellen per maat), zoals hij bewaard is gebleven in de volksmuziek.

Volgens Brenet moet de ternaire vorm voor oorspronkelijker worden gehouden, maar de meningen hierover zijn verdeeld. In de kunstmuziek, die deze vorm overgenomen heeft, vinden we de driedelige bourrée onder de naam *passe-pied*. Hier een voorbeeld uit *L'Europe galante* (1697) van *Campra*.

Het *Dictionnaire Larousse* noemt de bourrée een landelijke dans, die zeer verspreid was in Auvergne en de omliggende streken en in Anjou. Hij werd in 1565 aan het hof geïntroduceerd door Marguérite de Valois, een zuster van Karel de IX, en bleef daar in de mode tot aan de regering van Lodewijk de XIII. Volgens Curt Sachs echter (*Weltgeschichte des Tanzes*, Berlin 1933) is dat niet helemaal juist. De bourrée is wel gedanst tijdens een feest ter ere van Catharina de Medici, niet als hofdans, maar als volksdans, als een soort eerbetoon van hun provincie gedanst door dansers uit Auvergne.

Ook over de ethymologische verklaring van het woord *bourrée* is men het niet eens. Curt Sachs zegt, dat het woord stamt van het oud-franse woord *bourrir*, met de vleugels slaan. Georges Sand schrijft in haar *Maîtres Sonneurs* dat *bourrée* stamt van het gelijkkluidende woord *bourrée*, dat takkenbos betekent. De Berichonse boeren zouden tijdens het kappen van hout liederen gezongen hebben, waarop men ook danste. Fernand Delzangles schrijft in zijn *Danses et Chansons de Danses d'Auvergne*, dat de oorsprong van het woord ergens anders gezocht moet worden, omdat de boeren in Auvergne niet enkel zongen bij het houthakken, maar bij eigenlijk alle werkzaamheden. Hij leidt het woord af van het auvergnats dialect *Bou Reï yo!*, wat betekent *Bon Roi il y a !* (De goede koning is er!). Dat zouden de mensen geroepen hebben bij het bezoek van de koning. Arm als ze waren dansten en zongen ze bij die gelegenheid, verzameld op markt of plein, ter ere van dat bezoek in de hoop dat de koning voor hun voor een betere toekomst zou zorgen. De dans die ze dansten zou een parodie zijn op de *Montagnarde*, een oude Gallische dans. Deze nieuwe vorm van de *Montagnarde* zou men dan naar aanleiding van de uitroepen de *Bouréyo* hebben genoemd. Canteloube

(Conférence pour La Veillée d'Auvergne, gehouden op 21 febr. 1936 te Parijs) en andere Franse nationalisten probeerden de oorsprong van de bourrée te leggen bij de Galliërs of de Kelten, maar hiervoor zijn nooit bewijzen gevonden. Als de bourrée werkelijk zo oud zou zijn als zij veronderstellen, dan zou de dans toch zeker in een of ander werk moeten zijn opgedoken. Maar zelfs in het in 1588 door de monnik Jean Tabourot gepubliceerde werk *L'orchésographie, dialogue de la danse et manière de danser*, waarin een dertigtal populaire dansen die in 16e eeuw in de mode waren uiterst nauwkeurig beschreven staan, ontbreekt de bourrée. Pas in een in 1643 uitgegeven Frans-Italiaans lexicon duikt voor het eerst de naam *bourrée* op: *spetie di suono e danza* (een soort melodie en dans). Rond deze tijd ook beginnen de hofcomponisten bourrées te componeren en raakt hij in de mode, ondanks het feit dat abbé M. de Pure in zijn *'Idées des spectacles anciens et nouveaux'* (1668) te keer gaat tegen nieuwe 'uitvindingen' als bourrées en menuetten, nadat hij de loftrumpet heeft gestoken op oude dansen als courantes, sarabandes, branles en gavottes. *'De bourrées echter, geschreven door beroemde componisten uit de XVIIe en XVIIIe eeuw verschillen echter op een heel essentieel punt van de onze: het ritme'* schrijft Catherine Liethoudt in haar *'La bourrée d'Auvergne, histoire et avenir'*.

Het ritme van de bourrée in Auvergne is namelijk altijd ternair en de bourrées van componisten als Lully, Mozart en Bach zijn binair. In andere streken van Frankrijk zoals Berry, Ariège, Bourbonnais en Limousin wordt de tweedelige bourrée nog wel naast de driedelige gedanst. Hieruit concluderen sommige onderzoekers, dat daar dus de oudste vorm van de bourrée is bewaard gebleven. Catherine Liethoudt merkt daarbij echter op, dat in sommige oude woordenboeken (zoals het *Dictionnaire de la langue française* van Richelet uit 1680) de bourrée wordt omschreven als een uit de Auvergne stammende dans.

Al met al zal het nu wel duidelijk zijn, dat het niet duidelijk is, waar en wanneer de bourrée is ontstaan. Voor ons is het 'belangrijk', dat we weten dat de bourrée in zijn huidige vorm gedateerd kan worden in de XVIIIe eeuw, een tijd waarin hij de salons verlaat en zich verspreidt over het platteland van het centrum. Hoewel hij ook wel eens enige tijd in de mode was bij stedelingen, is en blijft de bourrée een dans van het platteland. De romantische opvatting, dat volksliederen en -dansen door het volk zijn gemaakt, inspireerde de Franse beeldhouwer Rodin tot de volgende uitroep: *'Quelle foule de génies a fait la bourrée!'* (Wat een menigte genieën heeft de bourrée gemaakt!)

De bourrée is een dans die bijzonder veel verschijningsvormen kent; kleinschalig als de gemeenschappen vroeger waren, ontwikkelde elk dorp zijn eigen bourrée, meestal een mengeling van melodieën en passen die van elders kwamen overgewaaid. Er zijn bourrées die uit twee, drie of vier figuren bestaan, een enkele zelfs uit acht of negen. De basispas is echter steeds dezelfde, ongeacht of de paren in een ronde dansen, elkaar kruisen, naar elkaar toe bewegen of van elkaar wijken. Een eenheid van pas dus in een diversiteit van vormen en figuren, een

diversiteit die mogelijk is door de betrekkelijke eenvoud en souplesse van de pas. In tegenstelling tot het meer collectieve karakter van de branle en de ronde is dat van de bourrée meer individualistisch, voor een beperkt aantal dansers, dikwijls gegroepeerd in quadrettes, twee jongens en twee meisjes.

De melodie

De melodie van de bourrée bestaat meestal uit twee frasen. Een frase bestaat uit een melodische volzin en de herhaling daarvan. Elke volzin kan weer gesplitst worden in twee delen, de voorzin en de nazin. Een volzin bestaat doorgaans uit 8 maten.

Zoals in het voorbeeld (Bourrée des jeunes) te zien is, verschilt de nazin weinig van de voorzin; soms wijkt alleen de laatste noot af, maar meestal zijn het enkele, doorgaans afsluitende noten. Zoals bij heel veel volksmelodieën wordt ook bij de bourrée de volzin herhaald. De structuur van een bourréemelodie ziet er dan als volgt uit:

1e frase 16 maten				2e frase 16 maten			
1e volzin 8 maten		herhaling 8 maten		2e volzin 8 maten		herhaling 8 maten	
voorzin 4 maten	nazin 4 maten	voorzin 4 maten	nazin 4 maten	voorzin 4 maten	nazin 4 maten	voorzin 4 maten	nazin 4 maten

De bourrée heeft dus net zoals zoveel volksdansen een zeer eenvoudige structuur, waardoor de melodieën niet alleen gemakkelijk zijn te onthouden, maar ook de bouw van de melodie duidelijk te onderscheiden is. De melodie kan daarna zo vaak herhaald worden als men wenst. Enig inzicht in de structuur is belangrijk, omdat op de hierboven aangegeven plaatsen (dus bij het ingaan van een frase, een volzin of een voor- of nazin een nieuwe figuur kan begonnen worden. Een bourrée in zijn eenvoudigste vorm bestaat dus uit twee figuren. De eerste figuur wordt gedanst bij de eerste frase, de tweede figuur bij de tweede frase.

De bourrée in de Berry

De bourrée is dé dans van de Berry. Pierre Panis, die veel dansen noteerde en tot zijn dood in 1991 president d'honneur was van de groep *Chants et danses du Berry* in Châteauroux, noemt in zijn lijst *Danses populaires en Berry folkloriques ou d'importation* (juli 1986) meer dan 50 verschillende bourrées. Er zijn bourrées die met een grote groep worden gedanst, alleen door mannen, per koppel, in groepjes van vier etc. De gehele lijst bevat 99 dansen. Dat wil dus zeggen dat meer dan de helft van de in de Berry gekende dansen bourrées zijn. De namen van de verschillende bourrées zijn over 't algemeen die van de plaatsen waar ze gedanst werden of waar ze opgetekend werden. Veruit de meeste bourrées zijn driedelig. De vijf bourrées in 2/4 maat die Pierre Panis noemt, worden alleen in de Bas-Berry gedanst.

De bourrée-pas en de bourrée-figures

De bourrée-pas bestaat uit drie stapjes (plat-hoog-plat), voor zowel de linker- als de rechervoet. De basispas voor de verschillende figuren bestaat uit zes stapjes. In de Berry begint men daarbij altijd met de linkervoet. De karakteristieke beweging van de bourrée bevindt zich bij de vijfde tel. De vierde tel is de aanzet tot die vijfde. Het lijkt of het lichaam daar even blijft hangen. Meestal is er een lichte buiging van de knie bij de aanzet (vierde tel). Afhankelijk van de streek zijn er wat verschillen in de uitvoering.

maat	driedelig						tweedelig															
maat-tel	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	2	2	3	4	1	2	3	4	2	2	3	4
stap	1	2	3	4	5	6	1	2	3				4	5	6							
voet	p	v	p	p	v	p	p	v	p				p	v	p							
links/rechts	l	r	l	r	l	r	l	r	l				r	l	r							

Afkortingen: p=platte voet v=voorstede deel (bal) van de voet l=links r=rechts

Hierna volgen de beknopte beschrijvingen van de belangrijkste figuren. Omdat bourrées niet uit een boekje kunnen worden aangeleerd, dienen de beschrijvingen eerder als geheugensteun voor diegenen die al bourrées hebben gedanst dan als instructies om de passen aan te leren. Over de stijl van dansen komen we verderop nog terug, maar we willen alvast opmerken, dat de dansstijl van de vrouwen veel rustiger is dan die van de mannen, die wat meer accenten leggen. Bij de figuren is er een (soms duidelijk) onderscheid tussen de manier van dansen

in de Bas-Berry en de manier van dansen in de Haut-Berry; de dansstijl in de Haut-Berry is uitbundiger dan in de Bas-Berry. Bas-Berry korten we af met B.B. en Haut-Berry met H.B. Voor de overige afkortingen zie de tabel op blz.4.

Avant-deux droit (B.B.) - recht naar voren en terug, ook avant-recul genoemd

Eerst *naar voren* (*avancer*)

- 1 p l naar voren
- 2 v r bijplaatsen
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen
- 4 p r op dezelfde plaats
- 5 v l iets zijwaarts en iets naar achteren
- 6 p r naast de linkervoet plaatsen

Dan *terug* (*reculer*)

- 1 p l naar achteren plaatsen, iets naar binnen
- 2 v r bijplaatsen
- 3 p l naast de rechtervoet
- 4 p r naast de linkervoet
- 5 v l iets naar voren
- 6 p r naast de linkervoet

Avant-deux droit (H.B.) - alleen voor de jongens, meisjes dansen als in B.B.

Eerst *naar voren*

- 1 p l naar voren, stamp met nadruk
- 2 v r lichte stamp, waarbij rechterbeen iets naar voren wordt bewogen
- 3 p l hop, stamp met nadruk, waarbij het rechterbeen iets wordt opgetrokken
- 4 p r stap, waarbij de rechtervoet de linkervoet kruist
- 5 v l iets zijwaarts en iets naar achteren
- 6 p r naast de linkervoet plaatsen

Dan *terug*

- 1 p l naar achteren plaatsen, iets naar binnen
- 2 v r bijplaatsen
- 3 p l naast de rechtervoet
- 4 p r als de rechtervoet naast de linkervoet wordt geplaatst, wordt de linkervoet even vlug naar voren geschoven
- 5 v l iets naar voren
- 6 p r naast de linkervoet

Avant-deux tourné (B.B. en H.B.) - gedraaid naar voren en terug

Deze figuur is een variant van de avant-deux droit. Men begint met het lichaam een kwart draai naar rechts gedraaid; het hoofd blijft naar voren gericht.

Eerst *naar voren*

- 1 p l naar voren met een halve draai linksom
- 2 v r stap rechts, iets zijwaarts
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen

- 4 p r op dezelfde plaats
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen

Dan *terug*

- 1 p l naar achteren met halve draai rechts
- 2 v r iets zijwaarts
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen
- 4 p r op dezelfde plaats
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen

Avant-deux épingle à cheveux (B.B. en H.B.) - doorgaande avant-deux tourné

Eerst *naar voren*

- 1 p l naar voren met een halve draai linksom
- 2 v r iets zijwaarts
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen
- 4 p r op dezelfde plaats
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen

Dan *terug*

- 1 p l naar voren met een halve draai linksom
- 2 v r iets zijwaarts
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen
- 4 p r op dezelfde plaats
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen

Croisement (B.B.) - oversteekpas

Men staat met het lichaam een kwart draai naar rechts gedraaid en maakt een halve draai linksom tijdens de eerste drie stappen

- 1 p l zijwaarts
- 2 v r zijwaarts
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen

Tijdens de volgende zes stappen maakt men een hele draai rechtsom en komt men in een vloeiende beweging uit op de plaats van de partner.

- 4 p r zijwaarts
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen
- 1 p l naast rechtervoet plaatsen
- 2 v r naast linkervoet plaatsen
- 3 p l naast rechtervoet plaatsen
- 4 p r stap op de plaats
- 5 v l zijwaarts
- 6 p r naast linkervoet plaatsen.

Nu is men weer uitgekomen op zijn eigen plaats, in dezelfde stand, dus een kwartdraai naar rechts gedraaid.

Croisement (H.B.) - oversteekpas

Anders dan in de B.B. is de uitgangspositie recht tegenover de partner en dus **niet** een kwart draai gedraaid.

Tijdens de eerste drie stappen maakt men een halve draai linksom en komt men tegenover de partner te staan. Men passeert elkaar langs de linkerschouder.

1 p l stap voorwaarts

2 v r iets zijwaarts

3 p l naast rechervoet plaatsen

Men blijft tijdens de volgende drie stappen tegenover de partner.

4 p r stap

5 v l stap

6 p r stap

1 p l stap achterwaarts

2 v r naast linkervoet plaatsen

3 p l bijplaatsen

4 p r stap op de plaats

5 v l zijwaarts

6 p r naast linkervoet plaatsen.

Carrement - verplaatsing langs de vier zijden van een quadrette telkens naar een hoek van dat quadrette. Hierbij danst men als bij een croisement. Men moet steeds een kwart draai naar rechts eindigen om aan de oversteek naar de volgende hoek te kunnen beginnen.

Pivot (H.B.) - alleen voor de jongens

Hierbij begint men de avant deux met een hele draai linksom.

Retour pivot (H.B.) - alleen voor de jongens

Hierbij maakt men op de helft (bij het reculer) een hele draai linksom.

Balancer - pas op de plaats

De balancerpas is voor de man anders dan voor de vrouw. De man zet een stap links op de plaats en plaatst de rechervoet voor de linkervoet of andersom, de vrouw zet een stap links en plaatst de rechervoet naast de linkervoet of andersom. In de Haut-Berry schuift de man de voet van het andere been even naar voren, wat enigszins een sponseffect geeft.

Alterné

Men begint niet gelijktijdig met de partner aan een figuur. Als b.v. de man aan een figuur begint, maakt de vrouw gedurende twee maten balancerpassen, die men zou kunnen zien als een soort wacht-passen. Daarna start ze ook met de figuur die de man danst. De man is dan al aan het achteruit dansen.

Bourrée-vormen

Naast de **gemeenschapsdansen op basis van de bourrée-pas** onderscheiden we 4 bourrée-typen:

bourrée droite

wordt gedanst op een melodie in driedelige maat. Een bourrée droite danst men in tegenstelling tot de andere bourréevormen met z'n tweeën (een paar of twee mannen). Is men met meerdere dansers, dan stelt men zich doorgaans op in rijen, maar men blijft gewoon per koppel dansen. In het A-gedeelte danst men avant-deux, in het B-gedeelte croisement of varianten daarvan.

bourrée carrée

wordt gedanst op een melodie in tweedelige maat. Deze bourrée, die alleen in de Bas-Berry voorkomt, beschreef George Sand in haar streekromans. In het A-gedeelte danst men de avant-deux, in het B-gedeelte carrement of varianten daarvan. Men danst in een vierkant (quadrette).

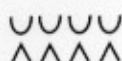
bourrée croisée

wordt gedanst op een melodie in driedelige maat. In het A-gedeelte danst men avant-deux, in het B-gedeelte croisement of varianten daarvan. Ook hier danst men in een quadrette.

bourrée ronde

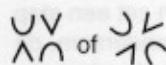
wordt gedanst op een melodie in twee- of driedelige maat. Het aantal dansers is onbepaald. Men danst in een kring.

Opstellingen (V = jongen, U = meisje)

ligne (rij) bij meerdere koppels

een rij jongens tegenover een rij meisjes, ieder tegenover zijn partner. Een enkele bourrée wordt gedanst in één enkele rij.

quadrette Bas-Berry (vierkant)

jongen en meisje staan naast elkaar

quadrette Haut-Berry.

jongen en meisje staan tegenover elkaar. De contra-vrouw staat links van de man.

cercle (kring)

wordt gebruikt voor de bourrée ronde

Stijl en houding

In verschillende romans van George Sand kan men lezen over de bourrée en de stijl waarin hij gedanst werd; ze beschreef die meermaals. Enkele voorbeelden uit haar werk:

'...De landman van de Vallée Noire, die een zo hoge graad van muzikaal gevoel heeft, die zonder ophouden zijn pijn en vreugde uitzingt in mooie melodieën, houdt ook hartstochtelijk veel van de dans....'

'...Heel het Berrichons karakter ligt in deze dans (de bourrée)....'

'...Als men hen ziet avanceren (naar voren gaan) en reculeren

(teruggaan) bij de bourrée, zo kalm en zo regelmatig, dat hun gesloten quadrilles lijken op het slingeren van de klok, kan men zich het plezier nauwelijks voorstellen, dat die eentonige lichaamsbeweging hen verschaft, en men vermoedt nog minder de moeilijkheid om dat elementaire ritme te houden, dat iedere pas en elke lichaamshouding moet onderstrepen met een vreselijke precisie, terwijl een grote soberheid van bewegingen en een schijnbare loomheid de inspanning om de perfectie te bereiken, helemaal moeten verbergen....'

'...Hun dans (die van de landlieden) is soepel, zeer ritmisch en erg gracieus in zijn eenvoud. De meisjes zijn rechtschapen, serieus, met de ogen onafgebroken op de grond gericht. Ik heb herhaaldelijk vreemdelingen gezien, die zeer getroffen waren door hun bescheiden houding....'

De bourrée moet met een grote finesse worden uitgevoerd en met een grote precisie van beweging, terwijl het lichaam natuurlijk ontspannen moet blijven. De houding van de danser is steeds stabiel, geen misplaatste verstoring van het evenwicht, gewoon een lichte neiging van het lichaam behorend bij een discrete aanzet tot een volgende verplaatsing. De bourrées uit de Haut-Berry worden energieker uitgevoerd, maar blijven vloeiend. Het karakter van de bourrée is (zeker naar buiten toe) niet uitbundig. Het lichaam moet zo weinig mogelijk op en neer gaan. Het is als het ware een glijdende manier van dansen. De vrouwen dansen nog 'onbeweeglijker' dan de mannen. In de Haut-Berry wordt de dans met name door de mannen wat uitbundiger gedanst; er worden wat lichte stampjes gemaakt en de beweging op en neer is wat sterker. De mannen dansen in 't algemeen met iets meer accent dan de vrouwen, die vrij ingetogen dansen, ook in de Bas-Berry. Verder gaat het lichaam mee in de voor- en achterwaartse

Geraadpleegde literatuur

Enkele vrouwen

Fernand Delzangles; *Danses et Chansons de Danses d'Auvergne*, Aurillac 1930
Catherine Liethoudt e Martina; *La bourrée d'Auvergne, historique et avenir* (een bundeling van zes artikelen in het Occitaans tijdschrift *Vai-i qu'as paura!* van 1978 tot 1981 uitgegeven te Orzac)

Jean-Claude Miskovsky; *Ethnographie* (in 'Berry', *Cadre naturel, Histoire, Art Litterature, Langue, Economie, Traditions populaires*) Le Puy-en-Velay z.j.

Roger Blanchard; *Les danses du Limousin*, Paris 1943

Huguette Cochinal; *Danses et Chants du Limousin et du Massif central*, Editions du Dauphin 1974

Pierre Panis; *Douze danses populaires en Berry*, Courlay 1985

Pierre Panis; *Danses populaires en Berry folkloriquées ou d'importation*, onuitgegeven 1986

Manon Renon; *La bourrée berrichonne* (Chapitre VIII in 'Tourisme et folklore dans le Berry par le Groupe folklorique 'Le Berry'), Le Pecq 1977

Jean-Louis Boncoeur; *Airs, chants et danses du folklore du Berry*, Roanne 1976

Michel Brenet; *Dictionnaire pratique et historique de la Musique*, Paris 1926

Danièle Rallet et Marcel Glever; *La bourrée en Berry, Morvan, Limousin, Auvergne*, Buxerolles 1980

Curt Sachs; *Welgeschichte des Tanzes*, Berlin 1933

Aly Bols; *Bourrées uit de Berry*, onuitgegeven aantekeningen 1982

Michel Balout; *Chants et Danses en Périgord*, Périgueux 1976

Jean Landois; *Propos sur la bourrée en Pays Fort* (artikel in 'Berry', hiver 1987, nr. 4, blz. 56 e.v...)

'Ut Muziek' speelt voor Pierre Panis en zijn vrouw in Pouligny Notre Dame. Op de achtergrond rechts leden van 'Chants et danses du Berry', mei 1989.

Enkele bourrées

De eenvoudigste vorm van de bourrée is de bourrée simple. Bij het A-gedeelte danst men de avant-deux droit; bij het B-gedeelte croisement. De bourrée simple kan in principe op elke bourrée-melodie gedanst worden, maar de meeste bourrée-melodieën zijn gekoppeld aan bepaalde figuren. Hier volgen enkele bourreedansen, die we voornamelijk leerden van Hélène Canals, artistiek leidster van *Chants et danses du Berry* te Châteauroux. Bij deze groep tekenden we de meeste melodieën op.

Bij de dansbeschrijvingen bedoelen we met

- A de eerste frase
- B de tweede frase
- a de voorzin (de eerste vier maten van de volzin)
- b de nazin (de laatste vier maten van de volzin)

Enkele muzikanten van de groep 'Chants et danses du Berry', met in het midden Marie-Pierre Canals. Links van haar haar moeder Hélène, rechts Willem Aben.

Naam **Bourrée des Dindes**

Type bourrée ronde (tweedelig) B.B.
Opstelling cercle, vrouw rechts van man, handen vast

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux droit naar 't midden

B-muziek, tweede figuur

16 bourréepassen naar links, waarbij de man afwisselend twee bourréepassen naar de partner draait en twee bourréepassen naar de contra. Hij begint met twee bourréepassen achterwaarts en kijkt naar de partner. Daarna draait hij een ½ draai, gaat voorwaarts en kijkt naar de contra. De vrouw gaat ook 16 passen naar links. Ze begint met twee passen voorwaarts en kijkt naar de partner. Daarna maakt ze eveneens een ½ draai, gaat achterwaarts en kijkt naar de contra enz.

Naam **Bourrée croisée**

Type bourrée croisée (driedelig) B.B.
Opstelling quadrette, vrouw rechts van man

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux alterné, waarbij de mannen beginnen met avant-deux

naar elkaar. De vrouwen doen twee bourréepassen op de plaats en gaan dan naar elkaar met avant-deux.

B-muziek, tweede figuur

croisement alterné

De vrouwen maken eerst A af en steken dan over.

Naam **Bourrée de la Brande d'Ardenes**

Type bourrée ronde (tweedelig) B.B.

Opstelling cercle

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux tourné naar het midden en terug

B-muziek, tweede figuur

a één bourréepas naar het midden
één bourréepas op de plaats met gezicht naar buiten
twee bourréepassen schuin links naar buitenzijde kring

b als a
herhaling

Samen met Franse vrienden tijdens een bruiloftstoet in Poulligny Notre Dame

Naam **Bourrée de La Châtre**

Type bourrée carrée (tweedelig) B.B.
Opstelling quadrette, vrouw rechts van man, handen vast in vierkantje

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux droit, waarbij paar 1 voorwaarts begint en paar 2 achterwaarts

B-muziek, tweede figuur
a croisement met de partner (carrément)
b croisement met de contra
herhaling

Naam **Bourrée droite**

Type bourrée droite (driedelig) B.B.
Opstelling ligne

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux droit

B-muziek, tweede figuur
a balancer
b croisement
herhaling

Naam Bourrée des jeunes

Type bourrée croisée (driedelig) H.B.
Opstelling quadrette

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux tourné (rechterschouders komen bij elkaar)

B-muziek, tweede figuur
a do-si-do (ruggelings aan linkerschouder voorbij) met partner
b do-si-do met contra
herhaling

Naam Bourrée mussée

Type bourrée croisée (driedelig) H.B.
Opstelling quadrette, waarbij de partners diagonaal tegenover elkaar staan

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux alterné, waarbij paar 1 begint met avant-deux naar
elkaar. Paar 2 doet twee bourréepassen op de plaats en gaat dan
naar elkaar met avant-deux.

B-muziek, tweede figuur
croisement alterné, waarbij paar 1 begint met
a één bourréepas naar links, één bourréepas naar rechts

- b twee bourréepassen, terwijl men linksom draait en van plaats verwisselt
 paar 2 danst nog twee bourréepassen avant-deux en begint dan met croisement.

herhaling

Naam **Bourrée de Sarzay**

Type bourrée croisée (driedelig) B.B.

Opstelling quadrette

Dans *A-muziek, eerste figuur*
 avant-deux tourné

B-muziek, tweede figuur

Terwijl de vrouwen croisement dansen, dansen de mannen carrement (rechts langs de vier hoeken).

A-muziek, derde figuur
 avant-deux tourné

B-muziek, vierde figuur

Terwijl de mannen croisement dansen, dansen de vrouwen carrement (rechts langs de vier hoeken).

Naam **Bourrée d'Oulches**

Type bourrée croisée (driedelig) B.B.
Opstelling quadrette, handen vast

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux alterné, waarbij de mannen beginnen met avant-deux naar elkaar. De vrouwen doen twee bourréepassen op de plaats en gaan dan naar elkaar met avant-deux.

B-muziek, tweede figuur
croisement alterné

Opmerking Deze bourrée wordt vaak op een andere melodie gedanst. 'Chants et Danses du Berry' danst deze dans op de melodie van de Bourrée de Sarzay.

Naam **Bourrée à trois de La Chapelotte**

Type bourrée à trois (driedelig) H.B.
Opstelling ligne, drie rijen, waarbij de mannen in de middelste rij staan met het gezicht naar de vrouw in rij 1 (vrouw 1).

Dans *A-muziek, eerste figuur*
Man en vrouw 2 dansen avant-deux épingle, terwijl vrouw 1 avant-deux droit danst (achteruit beginnen). De man sluit de avant-deux épingle af met een pivot.

B-muziek, tweede figuur

a man maakt met vrouw 1 een handtoer rechts

b man maakt met vrouw 2 een handtoer links

herhaling

A-muziek, derde figuur

man en vrouw 1 dansen avant-deux épingle, terwijl vrouw 2 avant-deux droit danst (achteruit beginnen). De man sluit de avant-deux épingle af met een pivot.

B-muziek, vierde figuur

a man maakt met vrouw 2 een handtoer rechts.

b man maakt met vrouw 1 een handtoer links.

herhaling

'Chants et Danses du Berry' op bezoek in Bergeyk bij 't 'Kempisch Volksorkest' en de 'Kempische Volksdansen' in 1990.

Naam **Bourrée à huit**

Type bourrée d'hommes (driedelig) H.B.

Opstelling ligne, 8 personen achter elkaar

Dans *A-muziek, eerste figuur*

avant-deux épingle (paren eindigen met front naar elkaar)

B-muziek, tweede figuur

ketting, beginnend met rechterhand (degene die aan één van de uiteinden komt, danst twee bourréépassen op de plaats om de ketting te kunnen vervolgen)

A-muziek, derde figuur

avant-deux épingle

(paren eindigen met front naar elkaar, mannen eindigen met pivot)

B-muziek, vierde figuur

inhaken

(Degene die aan één van de uiteinden komt, danst vier bourrée-passen op de plaats om het inhaken te kunnen vervolgen)

A-muziek, vijfde figuur

avant-deux épingle

(paren eindigen met front naar elkaar, mannen eindigen met pivot)

B-muziek, zesde figuur

inhaken

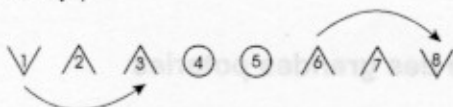
(Degene die aan één van de uiteinden komt, danst vier bourrée-passen op de plaats om het inhaken te kunnen vervolgen)

A-muziek, zevende figuur

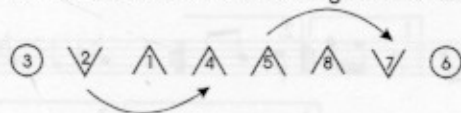
avant-deux épingle

B-muziek, achtste figuur

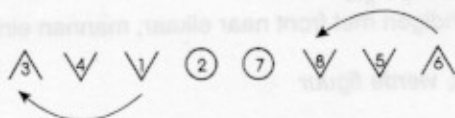
- a Onder het dansen van twee bourrée-passen worden twee drietallen gevormd. Het paar aan de kop van de rij (paar 1) haakt links in en de contra van paar 2 haakt bij de spil van het zo gevormde drietal ook links in. Het paar aan de staart van de rij (paar 4) haakt rechts in en de contra van paar 3 haakt bij de spil van het zo gevormde drietal ook rechts in. (Zie tekening hieronder) Het eerstedrietal maakt met bourrée-passen een halve draai linksom en het andere drietal rechtsom. De twee personen die niet deel uitmaken van een drietal maken tijdens de hiervoor beschreven figuur bourrée-passen op de plaats (in de tekening aangegeven door een rondje).

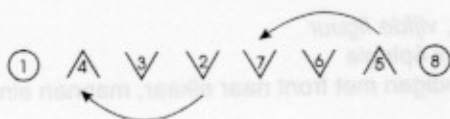
- b Er worden nieuwe drietallen gevormd. Zie tekening hieronder.

- a Er worden nieuwe drietallen gevormd. Zie tekening hieronder.

- b Er worden nieuwe drietallen gevormd. Zie tekening hieronder.

A-muziek, negende figuur
avant-deux éplinge

B-muziek, tiende figuur

Tijdens deze figuur wordt de B-muziek 3 keer gespeeld (48 maten in totaal dus).

De achterste van de rij (danser 8) komt in twee bourréepassen links naast danser 7 en vervolgens in weer twee bourréepassen rechts naast danser 6. Als hij vertrekt om in twee bourréepassen links naast danser 5 te komen, vertrekt danser 7 om links naast danser 6 te komen enz. enz. Tijdens dit zig-zaggen schuift de rij niet zig-zaggers langzaam in bourréepas achteruit, zodat de rij ongeveer op dezelfde plaats blijft. Als ook danser 1 zijn zig-zag bewegingen heeft gemaakt en weer op zijn uitgangspositie is gekomen, danst men nog vier bourréepassen.

Opmerking De bourrée à huit is een mannendans, maar kan ook door paren worden gedanst en menigeen vindt dat visueel zelfs mooier, doordat er zoveel van plaats wordt gewisseld.

Naam

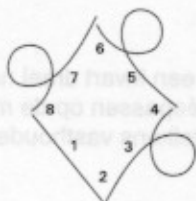
Bourrée des grandes poteries

Type bourrée d'hommes (driedelig) H.B.
Opstelling ligne, met tweeën naast elkaar, rechterschouders bij elkaar

Dans *A-muziek, eerste figuur*
a avant-deux in V-vorm, achterwaarts beginnen
b als a (in spiegelbeeld) met retour-pivot
herhaling

B-muziek, tweede figuur

Men beschrijft een ruit, beginnend met twee bourréepassen schuin achterwaarts (als A,a) en vervolgens walst men in dansrichting, rechts om de eigen as draaiend, in zes bourréepassen.

Daarna beschrijft men de ruit terug, waarbij men nu in klokrichting walst, links om de eigen as draaiend. Men sluit af met een pivot en is weer op de uitgangspositie.

Naam **Bourrée des conscrits**

Type bourrée d'hommes (driedelig) H.B.
Opstelling ligne, met z'n tweeën naast elkaar, rechterschouders bij elkaar

Dans Deze dans is van uitvoering gelijk aan de hiervoor beschreven bourrée des grandes poteries.

Opmerking De dans stamt uit de legerfolklore, wat aan de melodie van de A-muziek duidelijk is te horen. De lotelingen (conscrits) dansten hem.

Naam

Bourrée valsée d'Issoudun

Type

bourrée droite (driedelig) B.B.

Opstelling

ligne

Dans

A-muziek, eerste figuur

avant-deux tourné, waarbij de vrouw, een kwart draai naar rechts makend, tijdens de eerste twee bourréepassen op de man wacht, waarna ze samen, de binnenhanden telkens vasthoudend, de avant-deux tourné verder dansen.

B-muziek, tweede figuur

Man en vrouw komen met de rechterschouder naast elkaar, terwijl zij elkaars rechterhand met de linkerhand in hun linkerzij drukken, zodat de rechterarm voor het lichaam van de ander kruist. In deze houding worden vier hele draaien gemaakt. Elke draai duurt vier bourréepassen. De stappen van de eerste drie draaien zijn voor de man als volgt:

1(l), 2(r), 3(l), 4(r), 5(l), 6(r),
1(l), 2(r), stamp(l), stamp(r), hop(r) (rust)

voor de vrouw:

1(l), 2(r), 3(l), 4(r), 5(l), 6(r),
1(l), 2(r), 3(l), 4(r), hop(r) (rust)

Tijdens de laatste draai zijn de stappen van de man gelijk aan die van de vrouw.

Kop van een draailier uit Bergeyk

Naam **Bourrée pastourelle**

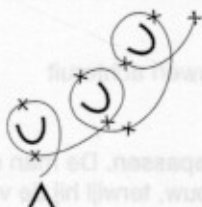
Type bourrée ronde (driedelig) B.B.
Opstelling cercle (paren)

Dans *A-muziek, eerste figuur*
avant-deux droit, alterné
mannen beginnen, vrouwen maken eerst twee balancer-passen
Tijdens de laatste bourrée-passen maken de vrouwen een halve draai linksom, zodat ze met de rug naar het midden tegenover de partner komen.

B-muziek, tweede figuur
ketting, met de rechterhand bij partner beginnen, daarna linkerhand bij volgende etc.. In totaal geeft men acht keer de hand. Tijdens de laatste bourrée-passen eindigt de vrouw in de binnenkring tegenover de partner.

A-muziek, derde figuur
avant-deux droit in V-vorm, eerst rechterschouders dan linkerschouders naast elkaar

B-muziek, vierde figuur
De vrouwen vormen poortjes met de handen en maken balancer-passen, terwijl de mannen om drie vrouwen heendraaien met bourrée-passen met stamp: l(l), 2(r), stamp(l), stamp(r), hop(r) (rust). Ze maken daarbij de volgende figuur (x geeft telkens de plaats van de benadrukte (tweede) stamp aan).

Bij de zevende stamp neemt de man met zijn linkerhand de rechterhand van de vrouw, die een halve draai linksom maakt, zodat men weer in een frontkring eindigt.

A-muziek, vijfde figuur

Allen samen dansen met de handen vast avant-deux droit naar het midden. Bij de laatste avant-deux gaat de man niet terug, maar maakt hij een halve draai rechtsom, terwijl hij met de rechterhand de linkerhand van de vrouw vasthoudt en haar een pastourelle (hele draai linksom) laat maken. Daarna geeft hij haar door aan de volgende man. De man eindigt dit gedeelte met de rug naar het midden, de vrouw eindigt in de buitenkring, front naar elkaar.

B-muziek, zesde figuur

Man en vrouw geven elkaar de rechterhand en bewegen die in klokrichting en terug tijdens twee bourréepassen op de plaats (balancer). De man blijft doorgaan met twee balancerpassen en geeft de vrouw door aan de volgende man, terwijl hij haar een pastourelle laat maken. In totaal gebeurt dit vier keer. Bij de laatste keer maakt de man een halve draai rechtsom en ieder eindigt weer in frontkring.

herhaling van de hele dans

Naam

Bourrée de Reuilly

Type

bourrée droite, B.B.

Opstelling

ligne, paren hebben rechterhand vast

Dans

A-gedeelte, eerste figuur

avant deux droit, mannen vooruit, vrouwen achteruit

B-gedeelte, tweede figuur

Men wisselt van plaats in twee bourréepassen. De man maakt daarbij een halve draai links om de vrouw, terwijl hij de vrouw on-

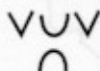
der het poortje door een halve draai rechtsof laat maken. Daarna maakt men twee balancerpassen. In totaal gebeurt dit vier keer.

Naam **Bourrée chaînée de Rivarences**

Type bourrée carrée chaînée, B.B.
Opstelling quadrette met de handen vast

Dans *A-gedeelte, eerste figuur*
avant-deux droit, waarbij vrouw 1 in twee bourréepassen achterwaarts gaat en vrouw 2 met de twee mannen voorwaarts.

Tijdens de tweede bourréeapas draaien de mannen om en gaan nu met vrouw 1 voorwaarts, terwijl vrouw 2 achterwaarts gaat. In totaal gebeurt dit vier keer.

B-gedeelte, tweede figuur
carrement, waarbij de rechterhand gegeven wordt aan de contra. Men gaat één bourréeapas uit elkaar, waarna dertien bourréeapassen ketting volgt. Dan volgen twee bourréeapassen, waarbij de vrouw een pastourelle maakt en de man balancer doet op de plaats. De vrouwen staan nu op gewisselde plaatsen.

